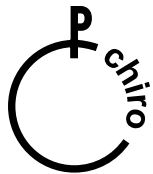

Anders Gewoon

Gewoon Anders

Mooi anders

ik ben moe
zegt ze niet
maar ze legt haar hoofd
op m'n schouder

ik heb honger
zegt ze niet
maar ze slaat haar vingers
in de richting van haar mond

ik heb je lief
zegt ze niet
maar ze laat
het gewoon merken

INHOUDSTAFEL:

Inhoudstafel	2
Voorwoord	3
Visietekst rond inclusie	4
Over een goede begeleidingshouding	7
Tips voor begeleiders	11
Aangepaste activiteiten	15
Nuttige adressen	19
Spel rond 'de draagkracht van de leidingsploeg'	20

Deze brochure is het resultaat van denk- en doewerk van de Werkgroep rond 'integratie van mensen met een handicap in de Chiro'.

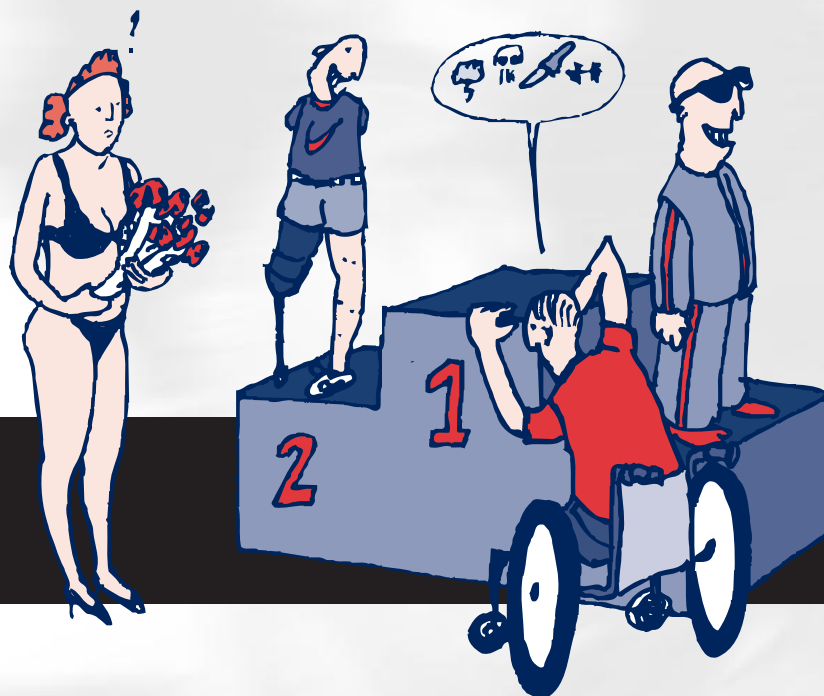
Eindredactie: Greet De Ridder, Veerle Meuleman en Bart Geenen

Cartoons: Duppe

Foto's: uit het archief van Chirojeugd-Vlaanderen

Vormgeving: Jan Van Bostraeten

Taalcorrectie: Karen Cornelis

“MENSEN MET EEN HANDICAP IN DE CHIRO” BESTE,

Voor je ligt een nieuwe brochure met als onderwerp “mensen met een handicap in de Chiro”.

Een beetje gek, zal je misschien denken, want in de Chiro draaien al vele jaren kinderen en jongeren met een handicap mee. Het is echter nog maar sinds kort dat er ook op nationaal niveau gewerkt wordt rond dit thema. Vorig jaar werd een werkgroep opgericht om eens na te gaan wat wij op nationaal niveau kunnen doen om de Chiro inderdaad ook op dit vlak open te stellen voor alle kinderen en jongeren.

Deze brochure is het resultaat van heel wat denk- en doewerk. Ze is er gekomen vanuit een noodzaak om chirogroepen een houvast, een hulpmiddel aan te reiken om zich een beetje te verdiepen in het onderwerp.

We hebben niet de pretentie volledig te zijn. Wel willen we jullie een beetje begeleiden in het streven om als chirogroep zoveel mogelijk open te staan voor alle kinderen en jongeren.

Je vindt hierin een visietekst rond inclusie, een woord dat 'in' is in de pedagogie. Naast dit ideaalbeeld dat we met de Chiro willen nastreven, vind je ook nog heel wat nuttige informatie en tips: activiteiten die je kan spelen met je groep of manieren om ze aan te passen, adressen waar je terecht kan voor meer informatie i.v.m. handicaps, getuigenissen van succesverhalen,...

Al deze dingen kunnen je helpen om ook van jullie inclusie-verhaal een succesverhaal te maken.

Waarschijnlijk zit je ook na het lezen van de brochure nog met een aantal vragen. Aarzel niet om ze te stellen. Samen weten we meer dan alleen. Heel wat mensen weten veel over het onderwerp, en helpen je graag verder.

Wat je vooral nodig hebt om kinderen en jongeren met een handicap te laten deelnemen aan je Chiro, is een hoop enthousiasme.

Veel plezier ermee!

INLEIDING: EEN FABELTJE... (DE FEVER, 1999)

Op zekere dag besloten de dieren in het bos dat hun kinderen veel moesten leren om straks de moderne bosproblemen te kunnen oplossen.

Ze installeerden een bestuur dat bestond uit een beer, een hert en een bever. Dat bestuur moest ervoor zorgen dat alle dieren zouden leren om te overleven in deze wereld die meer en meer door mensen naar de verdoemenis werd geholpen. Het huurde een egel in die de kindertjes moesten opvoeden. Hij moest ze leren rennen, klimmen en vliegen.

Het eendje was de beste zwemmer – in feite was het beter dan de egel – maar voor vliegen was het heel erg zwak en rennen kon het helemaal niet. Omdat het eendje zo slecht was in rennen, vond de egel dat het thuis elke avond twee uur moest oefenen. Het arme eendje werd daar zo moe van, zijn pootjes begonnen echt pijn te doen, dat het zelfs geen zin meer had om nog te zwemmen.

Het eekhoortje was een kei in klimmen, maar was zeer gefrustreerd tijdens de vlieglessen. De egel wou immers dat het eekhoortje zou starten van op de grond, terwijl die zelf liever van boom tot boom wou vliegen. Het geraakte zodanig overstuur dat het na verloop van tijd lusteloos toekeek en niet meer wou deelnemen.

De arend was een probleemkind en werd vaak gestraft. Tijdens het klimmen bereikte hij de boomtoppen vlugger dan eender wie, maar hij wou dit steeds op zijn eigen manier doen. Daarom zette de egel hem in de hoek met ezelsoren op het hoofd.

Het konijntje startte als kampioen voor rennen maar kreeg een zenuwzinking van dat zwemmen.

Na enkele maanden bleek dat een abnormale paling, die redelijk goed kon zwemmen en die ook kon rennen, klimmen en een beetje vliegen, het troetelkind was van de egel. Pa prairiehond wou zijn kindertjes niet meer laten opvoeden door de egel. Hij huurde een das in voor wie alle dieren troetelkinderen waren. Na een tijd vond de hond steun bij een wild zwijn en samen stichtten ze een privé-school, die al vlug een succes bleek. De egel werd ontslagen, tot grote opluchting van alle dieren in het bos die zagen dat het goed was dat al hun kindertjes zich gelukkig voelden en veel bijleerden.

In onze samenleving komt de gedachte dat iedereen moet toegelaten worden en volwaardig kunnen deelnemen, steeds meer naar voor. Verschillen in huidkleur, geslacht, ras, talenten en mogelijkheden mogen geen reden zijn om bepaalde mensen uit te sluiten. In verdragen van de rechten van de mens staat dat iedereen recht heeft op deelname en non-discriminatie. Ook personen met een handicap moeten kunnen deelnemen aan een gewone opvoeding en vrijetijdsbesteding. Tot voor kort dacht men dat mensen met een handicap het beste konden geïntegreerd worden door hen zo normaal mogelijk te maken. Ze horen er pas bij als ze er –net als wij – normaal uitzien, naar een gewone school gaan, in een eigen huis wonen en een druk sociaal leven hebben. Door allerlei specialisten worden deze mensen geholpen om normaal te zijn op het gebied van onderwijs, arbeid en vrije tijd. Het vraagt heel wat van mensen met beperkingen om te kunnen voldoen aan de normen die door 'normale' mensen opgesteld zijn. We willen hen wel aanvaarden binnen onze school, onze kring, maar dan wel op onze voorwaarden. In het verhaal wordt door het bestuur van het bos de norm vooropgesteld dat iedereen

even goed moet kunnen zwemmen, klimmen, vliegen en rennen. Al gauw wordt duidelijk dat dit een idioot ideaal is, want de dieren zijn te verschillend om hieraan te kunnen voldoen. Binnen deze visie is men ook ijverig aan de slag met discriminerende etiketten als handicap, leerprobleem, enzovoort. Eens mensen dit label opgekleefd krijgen gaan ze zich steeds meer gedragen als 'gehandicapt' of 'probleemkind', waardoor de hulp die ze nodig hebben steeds toeneemt. Deze kinderen, jongeren en volwassenen zijn niet gelukkig. Ze moeten voortdurend inspanningen leveren om er 'normaal' uit te zien, om te slagen op school, om erbij te horen, Net zoals het eendje in het verhaal urenlang moet oefenen om het rennen onder de knie te krijgen zodat het na verloop van tijd geen zin meer heeft om nog iets te leren. Ondanks alle hulp, behandeling en therapie lukt het ons niet om iedereen gelijk te maken. Er blijven heel wat kinderen naar speciale voorzieningen gaan. Zij kunnen niet voldoen aan de eisen van de gewone school, sportclub of jeugdbeweging.

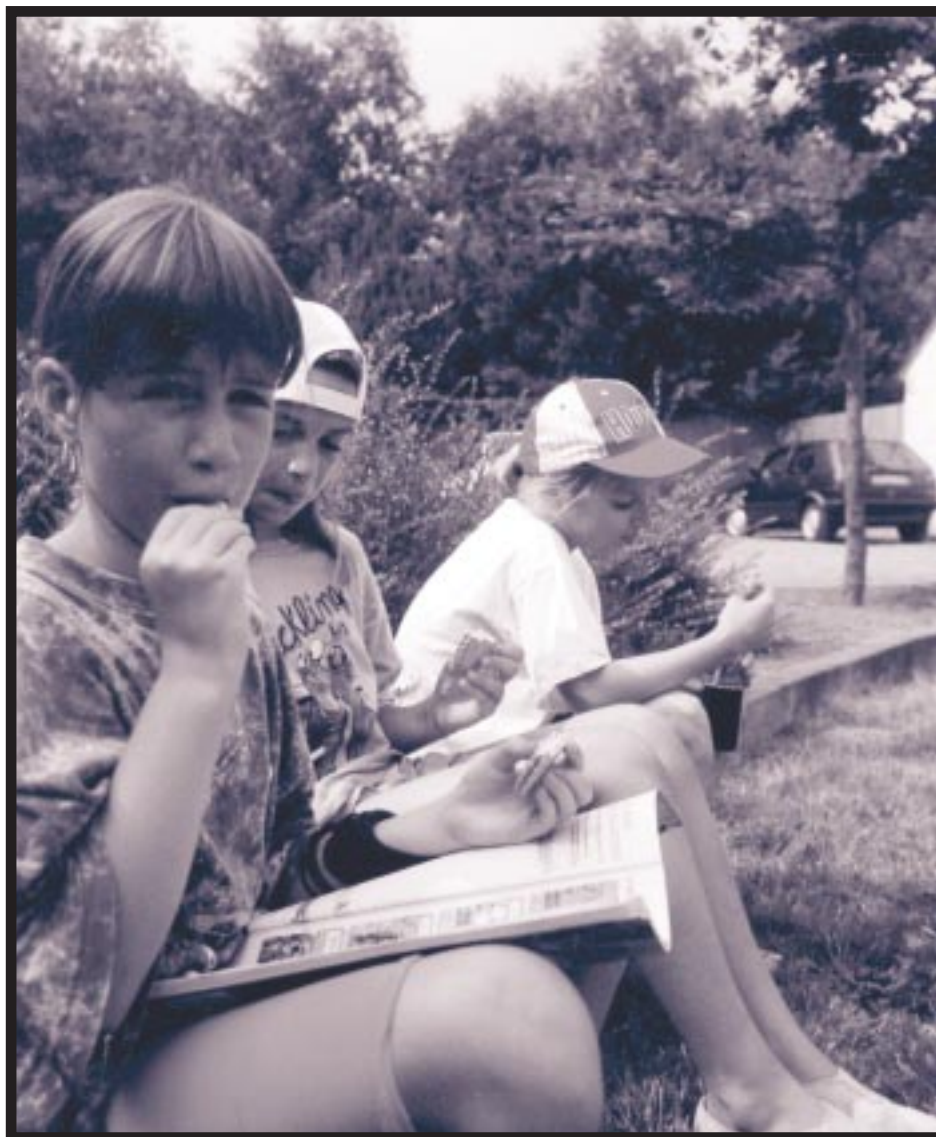
In tegenstelling tot het vorige, waarbij men ervan uitgaat dat

iedereen zoveel mogelijk gelijk moet zijn en alles even goed moet kunnen, komt er stilaan een visie op de voorgrond waarin men vertrekt vanuit het feit dat alle mensen verschillend zijn. Deze visie krijgt de naam 'inclusie'; wat zoveel betekent als 'deel zijn van het geheel, erbij horen'. Iedereen heeft beperkingen, maar iedereen heeft evenveel talenten en mogelijkheden. Net zoals de eekhoorn uit het fabeltje heel goed is in klimmen, maar moeite heeft met vliegen en het konijn goed kan rennen maar minder goed kan zwemmen. Kinderen die allemaal verschillend zijn kunnen heel wat leren van elkaar, meer dan wat kinderen met gelijke mogelijkheden kunnen opsteken van elkaar. Daarom wil men vanuit de inclusie-visie zoveel mogelijk afstappen van speciale instellingen, scholen en groeperingen voor mensen met bepaalde beperkingen. Indien het eendje wat hulp zou krijgen van het eekhoortje, dan zou het misschien toch een beetje kunnen klimmen. Maar hoe moet een groep met alleen maar eendjes leren klimmen? Binnen de inclusie-visie wil men niet voortdurend de mensen aanpassen aan de eisen van de samenleving, maar wil men de omgeving een

Anders gewoon, gewoon anders

beetje veranderen zodat iedereen kan deelnemen en leren hetgeen hij of zij kan leren. Hiervoor krijgt iedereen de hulp die hij of zij nodig heeft waar en wanneer het nodig is. Vertaald naar het onderwijs betekent dit dat alle kinderen samen in de klas zitten en dat leerkrachten bepalen wie welke sommen zal kunnen oplossen en wie welke boeken en verhalen zal kunnen lezen. Iedereen zal even veel zijn best moeten doen en werken volgens zijn of haar mogelijkheden.

Ook in de Chiro biedt inclusie heel wat mogelijkheden. Sommige kinderen kunnen minder snel lopen maar kunnen dan weer prachtig zingen. Sommigen kunnen moeilijk raadsels oplossen maar zijn de besten in Dikke Bertha. En verschillend als alle chiroleden zijn, kunnen ze 1001 dingen van elkaar leren. Het vraagt heel wat inspanning en creativiteit van chiroleiding om uit te vissen wat iedereen goed en minder goed kan en om hiermee rekening te houden in een spelactiviteit. Toch kozen wij met de werkgroep voor deze visie en geloven wij in de mogelijkheden ervan.

OVER EEN GOEDE BEGELEIDINGSHOUDING

Voor de eerste keer op weekend. De rakwi's zijn klaar om in bed te duiken. De sfeer is uitgelaten. Greet is een gemakkelijk slachtoffer. Ze kan mentaal niet mee met de rest en moet het dan ook bekopen. Tot ze van miserie begint te huilen ...

Bart zit in een rolstoel. Dat maakt het een stuk moeilijker om activiteiten te vinden die alle tito's graag doen en waaraan ook Bart kan meedoen. Op een zondag stelt één van de andere tito's enthousiast voor om een fietstocht te maken. Er is echter geen regeling getroffen om Bart ook te kunnen betrekken. Je weet niet goed wat te zeggen, maar plots krijg je hulp. Kris werpt op dat Bart toch moet kunnen meedoen, en hij stelt prompt een dorpspel voor. De anderen zijn enthousiast, Bart is in stilte gelukkig om de spontane solidariteit.

Als je als leider of leidster in een afdeling staat met een kind of een jongere met een handicap kom je wel eens voor aparte situaties te staan.

Hoewel, natuurlijk.
Klopt dat wel?

Rakwi's zullen altijd wel kinderen zoeken om te pesten. Tito's zullen altijd wel activiteiten voorstellen die niet voor iedereen geschikt zijn. Een afdeling is altijd een groep mensen die behoorlijk van elkaar verschillen. Iedereen heeft zo zijn eigenaardigheden (dat hoeven we jou wellicht niet te vertellen). Daarom hoef je het in je zoektocht naar een aangepaste begeleidingshouding niet zo ver te gaan zoeken. Als je de uitgangspunten voor een goede begeleidingshouding in de Chiro toepast, kom je al een heel eind. Natuurlijk zijn er (afhankelijk van de handicap) ook nog wel enkele specifieke tips die je kan toepassen.

Deze tips vind je verder in de brochure.

1. Begeleiden (in de Chiro)

Volgende vuistregels gelden in de Chiro (waarschijnlijk zijn er nog een heel pak te bedenken, maar goed). Je kan er rekening mee houden als je je leden begeleidt, of ze nu een handicap hebben of niet.

Vertrekkend vanuit de leden

Als je als leider of leidster met Chiro bezig bent, vertrek je in de eerste plaats van wat de leden bezighoudt, niet vanuit wat jezelf bezighoudt. Wat is voor hen belangrijk? Waar zijn zij mee bezig?

Veel zal te maken hebben met wat ze thuis horen en wat ze daar moeten of niet mogen. Veel zal te maken hebben met hun school en hoe ze zich daar voelen. Veel zal te maken hebben met hun leeftijdsgenoten, welke vrienden ze hebben en hoe ze daar mee omgaan. En dan is er natuurlijk ook nog hun persoonsje: Hoe is hun karakter, wat zijn hun mogelijkheden en beperkingen?

Zorg dat je leden in de Chiro 'op ver-

haal' kunnen komen, en dat ze eens een uitlaatklep hebben om alles van zich af te spelen.

Je eigen plaatsje

Als leider of leidster heb je een eigen plaatsje in het leven van de leden. Zij komen nog met mensen in aanraking die hen 'begeleiden', maar eigenlijk ben jij met geen van hen te vergelijken.

Een chiroleid(st)er is niet hetzelfde als een leraar. Een leraar is immers in de eerste plaats bezig met het overbrengen van kennis, en heeft de bedoeling dat leerlingen braaf zitten en luisteren. In de Chiro mogen de leden spelen, zich uitleven, zichzelf zijn. Ze komen er als volledige persoon naartoe, er is plaats voor wat ze weten, maar ook voor wat ze voelen, voor wie ze zijn.

Een chiroleid(st)er is niet hetzelfde als een vader of een moeder. Een vader en moeder hebben ze voor het leven. Hun invloed is zeer groot, ze kunnen er nooit met een volledig nieuwe lei bij beginnen. Een chiroleid(st)er hebben ze maar voor even, het is een lotgenoot in een bepaalde periode van het leven. Op bepaalde momenten kan je als vertrouwensfi-

guur dan ook een meer aanvullende rol spelen bij die van de ouders.

Maar een chiroleid(st)er is ook niet hetzelfde als een leeftijdsgenoot. Je hebt immers meer ervaring dan je leden, je hebt je eigen overtuiging, en je hebt je verantwoordelijkheid als leid(st)er. Het is dus niet de bedoeling om alles wat je leden doen, zomaar goed te keuren. Als ze vandalenstreken willen uithalen, moet je dat uiteraard voorkomen. Als ze andere leden het bloed van onder de nagels pesten, moet je ingrijpen (en eigenlijk liefst vroeger).

Observeren en reageren

observeren

Als leid(st)er is het belangrijk dat je kan zien, luisteren en aanvoelen wat er bij je gasten omgaat. Dat veronderstelt een bepaalde positie ten opzichte van de groep. Doet iedereen mee? Krijgt iedereen voldoende kans en staat niemand aan de kant? Zit er niemand in de rats? Het mag niet blijven bij constateren. Je moet er iets mee doen.

reageren

Als iets je opvalt, is het uiteraard de bedoeling om te reageren. Wegblijven van de Chiro kan zo'n signaal zijn. Ga na waarom iemand niet meer komt. Loop er eens langs of telefoneer even. Misschien kan je de reden van het ongenoegen wel wegnemen. Misschien volstaat een telefoontje om hem of haar terug zin te doen krijgen.

Waar willen we naartoe?

Je begeleidingshouding moet erop gericht zijn dat je leden zich uiteindelijk goed voelen in de afdeling en dat ze graag en enthousiast naar de Chiro komen. Je zal dus moeten werken aan de 'veiligheid' en je zal de leden ook moeten 'stimuleren'.

werken aan veiligheid

Probeer de leden geborgenheid en veiligheid te bieden. Reageer tegen uitsluiting. Begroet iedereen één voor één op zondagnamiddag, en geef hen de tijd om opnieuw wat te wennen.

Zich veilig weten in de groep noemen we psychische veiligheid. Maar ook de fysieke veiligheid is belangrijk. Voor dit laatste ben jij verantwoordelijk. Kies geen te gevaarlijke spelvormen en -materialen. Voorkom ongelukken door een goede en verantwoorde opbouw van de activiteit. Let op voor gevaarlijke situaties. Veiligheid is een aspect waarin je je niet afwachtend kunt opstellen. Maatregelen moet je, wat dit betreft, direct treffen.

stimuleren

Jouw enthousiasme kan je op je gasten overdragen. Dat begint uiteraard bij jezelf: beleef je er zelf lol aan? Laat mensen merken wat je ervan vindt.

Speel zelf zoveel mogelijk mee.

Zet mensen aan om ook mee te doen met dingen waar ze niet zo goed in zijn of die ze niet gewoon zijn.

Hier schuilt echter ook een gevaar. Stimuleren is immers niet hetzelfde als forceren. Overvraag je leden niet.

Enkele tips

actief luisteren

Maak tijd voor je gasten. En niet alleen voor de groep, maar ook voor elk lid individueel. Zorg dat je met elk van hen persoonlijk ook een praatje gemaakt hebt, voor de zondagnamiddag om is.

Als je één van je leden buiten de Chiro tegenkomt, blijf dan even staan, maak er tijd voor. Onnozele aandachtspunten misschien, maar ze kunnen wonderen doen. Actief luisteren wil dus eigenlijk zeggen dat je alle gasten de kans geeft om een boodschap te geven. Ga zelf op zoek naar leden die niet vanzelf uit hun schelp komen.

Actief luisteren wil ook zeggen dat als één van je leden een boodschap geeft, dat je die ook weet in te schatten.

ik-boodschappen

Als je tegen je leden praat, praat dan uit jezelf. Meen wat je zegt, en formuleer het in een de ik-vorm. Wees zo concreet mogelijk.

Bv. Zeg niet: Bart en Els, jullie moeten meespelen, want anders gaat jullie ploeg verliezen en dan is dat jullie fout.

Dit is echt een bevel, een verwijt ook, en het zal de leden in kwestie niet echt motiveren om mee te doen.

Zeg wel: Bart en Els, ik zou graag hebben dat jullie meedoen. Ik heb graag dat iedereen meespeelt en begrijp ook niet waarom jullie niet meedoen.

Dit is veel meer uitnodigend, veel eerlijker ook. Je verschuilt je niet achter het mogelijk verlies van hun ploeg; het gaat erom dat je zelf wil dat ze meespelen.

bevestigen

De gasten komen één dag in de week naar de Chiro. Vijf dagen zitten ze op school. Sommige leraars doen knappe dingen, maar de algemene teneur op school blijft er één van presteren en goede punten halen. In de Chiro moeten we tegengewicht kunnen bieden. Eén van die manieren is het bevestigen van onze leden. We hebben graag dat ze naar de Chiro komen. We spreken dan ook regelmatig onze appreciatie uit over wat ze doen en wat ze laten, in de Chiro of daarbuiten.

Anders gewoon, gewoon anders

leden creatief laten zijn

De leden echt au sérieux nemen, betekent ze niet in een keurslijf steken. Als je een programma hebt voorbereid, maar ze komen met andere ideeën af, speel dan in op hun ideeën. Hou niet krampachtig vast aan je voorbereiding, die je minuut na minuut wil naleven.

Maak je programma's zo, dat je hun creativiteit prikkelt. Dat je ze uitdaagt om zelf het heft in handen te nemen.

TIPS VOOR TRIPS

Een kind of jongere met een handicap in je groep is niet evident. Het vraagt heel wat extra denkwerk en bijsturing. Dé manier om hét type kind te ondersteunen bestaat niet, denken we. Wat je hieronder vindt, is een waslijst aan tips. We kozen om een aantal problematieken meer te belichten. Het gaat hier om handicaps die het vaakst signaleerd worden binnen chirogroepen.

Misschien zal je sommige tips overdreven vinden. Bedenk wel dat er gradaties mogelijk zijn. Toch kunnen kinderen die slechts een lichte vorm vertonen ook veel baat hebben bij een aantal tips. We hangen nu de was buiten, hopelijk kan je er iets van oppikken!

Licht mentale handicap

Deze kinderen en jongeren zijn vaak een krak in het camoufleren van hun probleem. Zij hebben vooral moeilijkheden met zeer typische schoolse vaardigheden (lezen, rekenen, schrijven, ...). Zolang dit niet aan bod komt, kunnen zij hun mantje wel staan. Als je echter wat meer gaat "peuteren", zal je merken dat ook andere abstracte zaken moeilijk liggen, dat hun woordenschat beperkter is. Vooral binnen de jongste afdelingen zijn de problemen minder merkbaar. Ze zijn misschien wat trager in het begrijpen van opdrachten maar voor de rest doen zij gewoon mee. Vanaf de tito-leeftijd zien we het probleem opduiken dat het voor hen moeilij-

ker wordt om bij de groep te blijven aansluiten: ze volgen een ander onderwijssysteem, kunnen zich niet profileren met hun schoolresultaten, ... Overlevingsstrategieën zullen dus meer en meer de bovenhand nemen. Die laatste zijn daarom niet altijd positief maar niets zegt dat hierrond niet kan gepraat worden.

Tips

- ▶ Voorzie binnen je activiteiten ook opdrachten die niet steunen op schoolse vaardigheden.
- ▶ Hou het aantal spelregels beperkt.
- ▶ Wanneer je een activiteit uitlegt, pas ze dan toe op een kind zodat alles concreter wordt (bv. Als Jan de tikker is, dan moet hij driemaal

fluiten).

- ▶ Verander je spelregels niet te plots en te vlug: speel lang genoeg met een aantal spelregels en leg het spel volledig stil wanneer je een aanpassing uitvoert.
- ▶ Maak je taal niet te moeilijk: gebruik concrete woorden in korte zinnen.
- ▶ Overvraag hen niet in het nemen van verantwoordelijkheid.
- ▶ De kracht van het onderwijs is juist dat er voor kinderen en jongeren veel mogelijkheden zijn om op hun niveau onderricht te krijgen. Tracht daarom alle onderwijsvormen (BLO, BSO, TSO, ASO, BuSO, alternatieve onderwijsvormen, ...) naast elkaar te kaderen.
- ▶ Hou vanaf de tito-leeftijd nog sterker in het oog of zij nog aan-

sluiting vinden binnen de groep, zowel naar interesses als op emotioneel vlak.

- ▶ Beschouw het als positief dat zij zich binnen de middengroep kunnen profileren.
- ▶ Hou er rekening mee dat zij er soms omwille van redenen die voor jou niet duidelijk zijn, er niet zullen staan.
- ▶ Tracht hun overlevingsstrategieën ruimer te kaderen dan bij je andere leden; tracht deze naar de anderen ook te duiden en duidelijk te maken dat iedereen op één of andere manier "overleeft".

Autismespectrum

Het "rainman-type" zal je binnen je groep niet vlug tegenkomen. Toch zijn er een pak kinderen en jongeren die binnen dit autismespectrum vallen. Het woord spectrum wijst er al op dat er heel wat gradaties, vormen... bestaan. Neem daarbij dat er nog geen gekloonde mensen rondlopen en je beseft ook dat we

geen afgelijnd persoonstypen kunnen opmaken. Toch zijn er een aantal zaken die typisch te noemen zijn voor deze handicap.

Tips

- ▶ Ze beschikken vaak over splintervaardigheden, zaken waarin ze een "krak" zijn. Hun ouders zullen deze zeker kennen. Informeer je hierover en tracht ze ook eens aan bod te laten komen.
- ▶ Maak je speluitleg zo concreet mogelijk, vermijd abstracte elementen.
 - ▶ Zorg dat je je zinnen kort houdt, ze hebben meer tijd nodig om een zin te analyseren.
 - ▶ Niet onmiddellijk reageren komt vaak doordat het net iets langer duurt om een opdracht te begrijpen.
 - ▶ Herhaal een aantal keer je opdracht op net dezelfde manier, zodat ze de kans krijgen deze te verwerken.
- ▶ Hou in je achterhoofd dat zij taal heel letterlijk nemen; interpreteer dit niet als een manier om je uit te dagen (bv. de kaarten schudden kan gewoon zijn die kaarten op en neer bewegen).
- ▶ Woorden als 'straks', 'later', 'mis-

schien' kunnen voor hen weinig duidelijk zijn.

- ▶ Wanneer je een activiteit wil doen waarin je leden en bepaalde rol moeten spelen, onthoud dan dat het voor hen ofwel erg moeilijk is om in die rol te treden of net een superveilige manier is om in de groep te bewegen.
- ▶ Strategiespelen zijn voor hen niet zo gemakkelijk omdat ze zich moeilijker kunnen inleven in andere personen; misschien is het wel makkelijker als je hen samenzet met iemand anders.
- ▶ Voorzie voldoende tijd of een hulpmiddel wanneer je voorwerpen verstoppt; geef hen bijvoorbeeld een afbeelding van het voorwerp waarnaar ze op zoek moeten gaan.
 - ▶ Bied hen voldoende structuur en concreteer dit indien mogelijk. Zo kan je je programma overlopen in tijd, maar een overzicht met tekeningen of prenten maakt het voor hen makkelijker.
- ▶ Wanneer je hen verantwoordelijkheid geeft, schat dan vooraf de verschillende aspecten in zodat je hen niet overvraagt; maak

deze verantwoordelijkheid ook zo concreet mogelijk.

- ▶ Tracht niet-zichtbare zaken voor hen te vertalen: benoem voor hen emoties, interacties, gevoelens van anderen.
- ▶ Laat hen binnen vrije momenten de ruimte om soms bizar gedrag te vertonen, voor hen is dit een manier om zich veilig te voelen, om een overlevingsstrategie te ontwikkelen.
- ▶ Beschouw gebrek aan oogcontact niet als onbeleefd of tegendraads, vaak is dit voor hen erg bedreigend.
- ▶ Doordat zij zich moeilijker kunnen verplaatsen in een ander, is het voor hen moeilijker om bij conflicten tot een oplossing te komen. Tracht daarom de andere partij duidelijk te laten verwoorden waar die het moeilijk mee heeft.

ADHD (Attention Deficit Hyperactivity Disorder)

Lopen rennen springen zitten springen lopen huppen wiebelen schoppen springen op de stoel naast de stoel onder tafel boven tafel... Het beeld bij uitstek van een overbeveelglijk kind. Een stuk klopt het ook wel maar daarnaast zijn er nog

wel een aantal elementen waar je best rekening mee houdt. ADHD-kinderen hebben moeilijkheden om prikkels te selecteren. Waar je normaal in staat bent om bv. geluiden naar de achtergrond te verplaatsen of een geur niet te ruiken, komt bij hen elke prikkel even sterk binnen. Alles is even belangrijk, even uitnodigend en uitdagend. Logisch dat zij dan ook op alles ingaan. Door die massa prikkels wisselen zij heel vaak van activiteiten en komen zij moeilijk tot diepgaande ervaringen.

Tips

- ▶ Doordat ze zo intensief leven, hebben zij ook veel slaap nodig. Respecteer op kamp en op weekend sterk hun bioritme en stop hen op tijd in bed.
- ▶ Voorzie voldoende variatie in je activiteiten zodat ze niet de hele middag moeten teruggefloten worden.
- ▶ Een duidelijke structuur is voor hen een houvast, geeft hen duidelijkheid en maakt hen ook rustiger.
- ▶ Een super-prikkelende omgeving is voor hen veel lastiger. Een lokaal waar ruimte is, waar de muren niet op je afkomen van de kleuren-gekte geeft hen minder moeilijkheden om bij een activiteit betrok-

ken te blijven.

- ▶ Beknot hen niet altijd in hun handicap, ze hebben ook het recht om zo te zijn. Voorzie momenten dat ze vrij kunnen rondlopen.
- ▶ Tracht moeilijk gedrag vanuit jezelf te kaderen: "Ik vind het niet leuk dat je op mijn auto staat!"
- ▶ Maak als leidingsploeg duidelijke afspraken zodat iedereen op eenzelfde manier reageert, en niet één persoon altijd de boeman is.
- ▶ Ook in taal kan je overprikkelend: spreek aan met de naam, wees eenvoudig in je taal.

Auditieve handicap:

Tips:

- ▶ Noem eerst de naam van de slechthorende, of raak hem/haar even aan. Zo weet hij/zij dat je met hem/haar wil praten.
- ▶ Kijk de slechthorende aan als je tegen hem/haar spreekt. Voel je niet bekeken als hij/zij je strak aankijkt.
- ▶ Spreek langzaam en rustig. Houd geen hand voor de mond.
- ▶ Spreek duidelijk, maar zonder overdreven bewegingen met de mond te maken.
- ▶ Roep nooit tegen een slechthoren-

de. Het geluid wordt dan vervormd.

- ▶ Zorg voor een goed verlichte plaats.
- ▶ Vermijd tegenlicht en achtergrondlawaai.
- ▶ Heb geduld als je iets moet herhalen. Zeg hetzelfde woord nooit vaker dan twee keer. Gebruik de volgende keer liever een omschrijving.

Visuele handicap

Een blinde in je afdeling zal misschien nog het minste aanpassing vragen. Eerst en vooral kunnen je andere leden zich tot op bepaalde hoogte redelijk gemakkelijk inleven in de handicap. Dit heeft tot gevolg dat zij zich sneller zelf zullen bezighouden met de opvang van hun blinde medelid.

Daarbij komt dat de communicatie tussen de groep en het kind/de jongere met gezichtsproblemen minder gestoord is dan bij andere handicaps het geval is.

Tips

- ▶ Zorg ervoor dat er steeds iemand verantwoordelijk is om hem/haar te leiden, ofwel één van de leden,

ofwel één van de leidingmensen.

- ▶ Het begeleiden van een blinde is een ver doorgedreven vertrouwensspel. Let op dat dit vertrouwen nooit geschaad wordt.
- ▶ Maak duidelijke afspraken rond het vervoer, zowel van en naar als tijdens de Chiro. Een (tweedehands-) tandem kan al heel wat problemen oplossen.
- ▶ Maak gebruik van de mogelijkheden tot goede communicatie.

Fysieke handicap (mensen in een rolstoel)

Iemand met een rolstoel in je afdeling vraagt heel wat aanpassingen van praktische aard. Eerst en vooral moet je lokaal toegankelijk zijn voor rolstoelen. Een lokaal op de verdieping is onmogelijk, en ook het sanitair moet goed toegankelijk zijn voor de rolstoeler en een begeleid(st)er. Het terrein waarop gespeeld wordt moet goed berijdbaar zijn. Er moet steeds iemand ter beschikking zijn om de rolstoel te duwen.

Tips

- ▶ Zorg ervoor dat er steeds iemand verantwoordelijk is voor het duwen van de rolstoel. Werk

eventueel met een beurtrol, zodat bijvoorbeeld elke week iemand anders de duwer is.

- ▶ Ook hier is het vertrouwen in de begeleider erg belangrijk. Geef eventueel enkele 'lessen' in het duwen van een rolstoel. Ervaren wat het is om geduwd te worden kan een goede les zijn, zeker wanneer je leden inschakelt in het duwen van een rolwagen. (Op of af een stoep rijden is namelijk niet zo gemakkelijk!)
- ▶ Voor het lid in een rolstoel is het goed dat hij/zij weet wie er wanneer verantwoordelijk is. Het geeft hem/haar een gevoel van veiligheid, wanneer hij/zij weet op wie hij/zij kan terugvallen.
- ▶ Organiseer je activiteiten op een voldoende veilig terrein.

AANGEPASTE ACTIVITEITEN:

Programma opstellen:

Als we een programma maken, moeten we steeds rekening houden met wat de afdeling, de kinderen en jongeren, aankunnen. Dit geldt altijd. Eenzelfde spel wordt voor verschillende afdelingen anders voorbereid. Als dan iemand met een handicap in de afdeling zit, spreekt het voor zich dat we het spelaanbod met een kritischer oog moeten bekijken. Dit betekent niet dat een aantal dingen nu onmogelijk worden, of dat iemand met een handicap steeds een speciale rol moet krijgen in de activiteit.

Met een stevige dosis creativiteit worden heel wat zaken haalbaar. Vaak is het zo dat je aan het programma zelf niets moet veranderen, wel moet je vooraf rekening houden met enkele details. Bijvoorbeeld: Wanneer je een fietstocht plant, moet iemand met een rolstoel of een blinde niet thuisblijven. Met een aangepaste fiets of een tandem worden ook zij mobiel. Om fatsoenlijk rekening te kunnen houden met de mogelijkheden van je leden (met een handicap) is een goed contact met de ouders van groot belang. Zij kennen hun spruit natuurlijk het best. Zij kunnen je het best informeren over eventuele medische zorgen of andere dingen waarop je moet letten. Als je daarmee nauwkeurig rekening houdt, boezemt dat bij de ouders vertrouwen in.

Iemand met een handicap is geen special guest. Hij/zij mag zich niet de 'speciale' gaan voelen. We geven geen overdreven aandacht. In een unieke situatie geplaatst worden, is soms nogal gênant voor de persoon in kwestie.

We willen hier enkele activiteiten meegeven, maar denk nu niet dat we je hapklare brokjes voorschotelen. Ook hierbij zal je hier of daar aanpassingen moeten doen. Wees vooral niet te vlug tevreden over jezelf, denk niet te gauw dat een bepaalde activiteit niet zal lukken.

We willen uitgaan van de mogelijkheden van elk kind, elke jongere, en niet van de beperkingen!

Enkele activiteiten:

Eerder in deze brochure kreeg je al een hele waslijst tips waarmee je rekening kan (moet) houden wanneer een kind of jongere met een handicap deelneemt aan je activiteiten. Die bruikbare ideeën kan je best in je achterhoofd houden bij het opstellen van een programma.

De volgende spelen zijn vrij simpel te spelen met je afdeling. Meestal is het wel nodig de regels aan te passen wanneer iemand met een handicap in je afdeling zit. We willen aantonen dat je het soms echt niet te ver moet zoeken om een spel aan te passen aan de mogelijkheden van de kinderen in je afdeling. Met een beetje creativiteit kan ook jij ervoor zorgen dat een activiteit voor jouw ploeg geslaagd is. Eerst geven we de speluitleg. Cursief staat een mogelijke variatie, en daarna proberen we uit te leggen waarmee je rekening kan houden wanneer iemand met een bepaalde handicap in je afdeling meespeelt.

Gecijferde omgeving

Voor het spel begint geven we een aantal voorwerpen in de omgeving een nummer.

Bv. Tent = 1, Gras = 2, Zand = 3, Boom = 4, Steen = 5, Water = 6, ... Iedereen wandelt kris-kras over het spelterrein. Eén iemand (vooraf afgesproken) roept een nummer. Iedereen zorgt dan dat hij zo vlog mogelijk het bijbehorende voorwerp aanraakt. Diegene die laatst het voorwerp aanraakt, zegt het volgende nummertje.

Variëren kan door bij het nummer ook een (of meer) lichaamsde(e)l(en) te zeggen.

Je kan er ook een tikspel van maken. Wanneer je een nummer roept, probeert een tikker iedereen te tikken die het voorwerp nog niet heeft aangeraakt.

Wanneer iemand van je leden een mentale handicap heeft, begin je het spel met slechts twee cijfers. Terwijl een begeleider het spel uitlegt, voert een ander het spel daarnaast uit. Eventueel kan je de andere leden hierbij betrekken. Variëren doe je pas wanneer het spel echt goed gekend is. Om een aanpassing te doen, leg je het spel stil, en geef je weer een duidelijke uitleg.

Zonder knopen

De deelnemers hebben per twee een touw van 4 meter. Zij nemen het touw dubbel, en houden het dan aan beide zijden vast, zodat ze op 2 m van elkaar zijn. De koppels gaan nu over het (afgebakende) terrein bewegen, zonder in de knoop te geraken met andere koppels. Variëren kan door op 4 m van elkaar te lopen.

Hindernissen kunnen de klus bemoeilijken.

Traditionele spelen zorgen voor ongekende moeilijkheden. (voetbal, tikkertje, verstoppertje,...)

Wanneer een blinde meespeelt, moet je de moeilijkheden die er zijn vooraf duidelijk melden. Als je hindernissen inbouwt, zorg je ervoor dat je terrein veilig blijft, en dat de blinde medespeler weet waaraan hij zich kan verwachten.

Op zoek naar een gelijke

De helft van de deelnemers wordt geblinddoekt, terwijl de rest zich op het terrein verspreidt.

Als een aangeduide persoon een teken geeft, blijft de niet-geblinddoekte helft staan. De geblinddoekten gaan nu tastend op zoek naar een gelijke, d.w.z. iemand die iets heeft wat zijzelf ook hebben, bijvoorbeeld een bril, sandalen, oorbellen, krullen, ... Als iedereen iemand gevonden heeft, leggen de spelers hun blinddoeken af en zeggen waarom de ander zijn gelijke is.

De spelers geven hun blinddoek door en het spel begint opnieuw.

Dit spel vraagt weinig aanpassing voor iemand met een rolstoel. Voorzichtigheid is wel geboden bij het op zoek gaan naar een gelijke.

Siamese tweeling

Iedereen zoekt (of komt op een toe-
vallige wijze samen met) een part-
ner. De spelleider noemt telkens
twee lichaamsdelen. (rechteroor, lin-
kerelleboog) Alle spelers moeten
dan met hun rechteroor de linkerel-
leboog van hun medespeler aanra-
ken. Wanneer er 'wisselen' wordt
geroepen, wisselen alle spelers van
partner. Variëren kan door in groep-
jes van drie of vier te werken.

Als iemand die doof is meespeelt,
wordt het spel een beetje moeilijker.
De aanwijzingen moeten zonder
woorden gegeven worden. Let op
dat je eerst en vooral de regels goed
overbrengt.

Daarna spreken jullie duidelijke
tekens af. Je kan de lichaamsdelen
bij jezelf aanduiden. Bij jongere
leden kan dit problemen geven,
omdat zij zich moeilijk in jouw posi-
tie kunnen inleven. Door twee kleu-
ren af te spreken (rood=rechts,
geel=links) wordt het misschien iets
gemakkelijker. Wanneer je eerst een
kleur omhoog steekt, trek je de aand-
acht (en duid je de linker- of rech-
terkant aan), daarna toon je dan het
lichaamsdeel waar het om gaat.
Het wisselen gebeurt via een afge-
sproken teken of kleur.

Voetbal

Het gewone voetbalspel kent waar-
schijnlijk iedereen. Maar het is niet
voor iedereen zo evident om een
wedstrijdje te spelen. Met enkele
kleinere of grotere aanpassingen,
kan het ook voor jongeren met een
handicap een tof spel worden. Niet
iedereen vindt het namelijk leuk om
bij elk spel scheidsrechter of punten-
teller te zijn.

Iemand die blind is kan mee voetbal-
len wanneer er belletjes in de bal zit-
ten. Wanneer alle spelers in koppels
voetballen, waarbij een van de twee
geblinddoekt is, vertrekt elk koppel
op dezelfde basis. In dat geval mag
enkel de 'blinde' speler tegen de bal
trappen. Een doel kan een muur van
lege blikken worden, zodat iedereen
kan horen wanneer er gescoord
wordt. Het is nodig dat het terrein
kleiner gemaakt wordt, zodat de bal
hoorbaar blijft. Dit spel kan bijvoor-
beeld gespeeld worden in een zaal,
zodat storende geluiden beperkt blij-
ven.

Zorg ervoor dat het terrein veilig is:
obstakels worden verwijderd, het
terrein wordt eerst uitgebreid ver-
kend.

Wanneer iemand met een mentale

handicap moeite heeft om te ont-
houden naar welke kant hij moet
trappen, en wie er bij hem/haar in
de ploeg staat, kan er met kleuren
gewerkt worden. Truitjes in twee
verschillende kleuren kunnen helpen.
Wanneer de rode ploeg naar een
rood doel moet spelen, wordt het
nog wat duidelijker.

Voor een doof iemand is het nood-
zakelijk dat de scheidsrechter (en de
medespelers) visuele signalen geeft
(geven).

Wanneer iemand met een rolstoel
meespeelt, moeten we waarschijnlijk
iets verder afwijken van de gewone
spelregels.

We spelen vakvoetbal. Het terrein
wordt in kleine vakken gedeeld
(zoveel als er spelers zijn). Elke speler
krijgt een vak toegewezen, waarin
hij moet blijven. Enkel wanneer de
bal in zijn/haar vak is, mag hij/zij
tegen de bal trappen. Iemand die
niet kan schoppen mag dan uiter-
aard tegen de bal boksen. In plaats
van op snelheid, wordt dit spel meer
op tactiek gespeeld.

We kunnen ook een wedstrijd spelen
waarbij elke speler met een touw
van 5 m aan een piket of paal
gebonden wordt. Hij/zij kan de bal

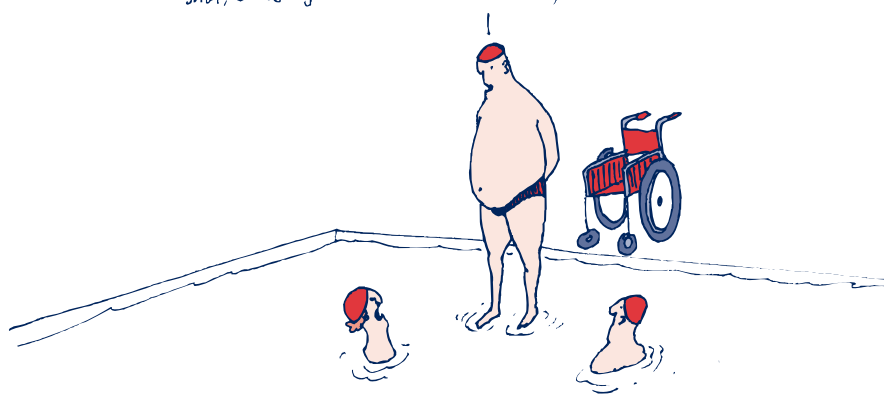
Anders gewoon, gewoon anders

dus maar binnen een bepaalde zone trappen.

Door het invoeren van beperkingen voor alle spelers, worden de echte voetbalkwaliteiten een beetje naar de achtergrond verbannen.

Waarschijnlijk is het erg moeilijk om elke week alle activiteiten aan te passen aan die ene persoon met een handicap. Wij denken dat dit ook niet de bedoeling hoeft te zijn. We moeten rekening houden met alle leden, dus ook met de andere kinderen en jongeren van de afdeling. Het lid met de handicap mag ook niet steeds bestempeld worden als de speciale. Waarschijnlijk zou hij/zij zich daar ook niet goed bij voelen. In het begin is het een kwestie van zoeken naar het juiste evenwicht. Het is de bedoeling dat de deelname van iemand met een handicap een verrijking is, ook voor de andere leden van de afdeling. Overleg met de jongere of het kind met de handicap en/of de ouders zal zeker en vast nuttig en nodig zijn, maar ook de andere leden van de afdeling moeten in het gesprek betrokken worden.

JAJA, SINDS MIJN LAATSTE LOURDESDEDEVAART, MAAR 'T WERKT ENKEL MAAR OP HET WATER

NUTTIGE ADRESSEN

Op de volgende pagina's vind je enkele adressen waar je terecht kan met algemene of meer specifieke vragen rond mensen met een handicap. Deze lijst is verre van volledig, maar bij de vernoemde verenigingen kan men je indien nodig wel doorverwijzen.

Op je nationale chirosecretariaat zijn heel wat adressen beschikbaar:

Chirojeugd-Vlaanderen

Bart Geenen
Kipdorp 30, 2000 Antwerpen
(03)231 07 95
www.chiro.be
e-mail: BartG@chiro.be

Katholieke Vereniging voor Gehandicapten (KVG)

Nationaal Secretariaat
A. Goemaerelei 66, 2018 Antwerpen
(03)216 29 90
www.kvg.be
Organiseert vakanties voor kinderen en jongeren met een handicap, heeft ook plaatselijke kernen

Vlaamse Federatie van Gehandicapten

Sint-Jansstraat 32/38, 1000 Brussel
(02)515 02 61

Pluralistisch Platform Gehandicaptenzorg vzw

Junostraat 32, 2600 Berchem
(03)366 49 97
www.ppg.be

Vlaamse Vereniging Autisme

Groot Begijnhof 14, 9040 Gent
(09)238 18 18

Brailleliga

Engelandstraat 57, 1060 Brussel
(02)533 32 11

Blindenzorg Licht en Liefde vzw

Oudenburgweg 34 A, 8490 Varsenare
(050)38 68 21

Federatie van Vlaamse dovenverenigingen (Fevlado)

Jules Destreélaan 67, 9050 Gent
(09)232 04 97

Federatie OPDOSS (Optimale

Participatie en integratie van DOven en Slechthorenden in de Samenleving)
Sint-Lievenspoortstraat 117
9000 Gent
(09)223 81 71

Oranje vzw

Bilkske 5, 8000 Brugge
(050)34 46 68
Regionale organisatie (in de ruime omgeving van Brugge), actief op het vlak van dagbesteding, arbeidszorg en tewerkstelling, wonen en kortopvang, vrije tijd en jeugdwerk.

AKABE, scouting Anders & Valied VVKSM Scouting vzw

Lange Kievitstraat 74, 2018 Antwerpen
(03)231 16 20
www.vvksm.be
scouting voor kinderen en jongeren met een handicap

HINT (Handicap INformation Tips)

Holsstraat 123, 9000 Gent
(09)223 27 79
<http://home.pi.be/~hint>
Organisatie die zorgt voor onafhankelijke dienstverlening. Ze geven informatie of fungeren als tussenpersoon.

Centrum Zit Stil vzw

Heistraat 321, 2610 Wilrijk
Vlaamse vereniging voor ouders van kinderen en jongeren met aandachtsstoornissen, impulsief en overbeweeglijk gedrag.

Vormingsdienst SIG

(Stichting Integratie Gehandicapten)
Kerkham 1 bus 2, 9070 Destelbergen

SPEL ROND DRAAGKRACHT

In de Chiro vinden we het belangrijk dat alle kinderen en jongeren een plaats krijgen, dus ook kinderen en jongeren met een handicap. We willen in de Chiro kiezen voor inclusie, maar daarover lees je elders meer. Dat is echter niet altijd zo vanzelfsprekend en het heeft maar kans op slagen als je er met de ganse leidingsploeg achterstaat. Daarom willen we jullie een spel aanbieden om het opnemen van kinderen en jongeren met een handicap bespreekbaar te maken in je leidingsploeg.

We vinden het namelijk erg belangrijk dat je "bezint eer je begint"!

Samen met de leidingsploeg gaan jullie stilstaan bij de volgende vragen:

- ▶ Staan wij open voor kinderen en jongeren met een handicap?
- ▶ Willen wij werk maken van integratie/inclusie?
- ▶ Kan onze ploeg dit dragen?
- ▶ Hoe kunnen we eventueel onszelf versterken om ons toegangsbeleid te verruimen?

Het spel/gesprek dat we je aanbieden bestaat uit twee delen:

- ▶ Er wordt gestart met een inleefspel.
- ▶ Na onbepaalde tijd kan dan het gesprek gevoerd worden.

Durf je met de leidingsploeg het gesprek rond jullie draagkracht aan?

Laat dan vlug een seintje aan Bart op Kipdorp (03)231 07 95 of via info@chiro.be. Wij bezorgen je dan zo snel mogelijk het spel.

Houd je er wel rekening mee dat het spel nog een beetje voorbereiding vergt door iemand die het spel wil leiden?
Veel plezier ermee!

